

מסע אל תוך עצמך

פרק 05

אימון אישי

אחים לנפש

יחד מחברים עולמות

OLAMI

במסגרת המסע אל תוך עצמך
שוחחנו על זהות ועל הברית
היהודית, דיברנו על חינוך ועל
הכרות עמוקה ופנימית, שוחחנו
על אנטישמיות ועל מיהו ומהו העם
היהודי.

השבוע ננסה לצלול בחזרה אל
תוך עצמנו ולהבין מהי בחירה ומה
מטרתה.

כולנו בוחרים, כל יום-כל היום. למה?
בשביל מה?

לימוד מהנה ומועיל!

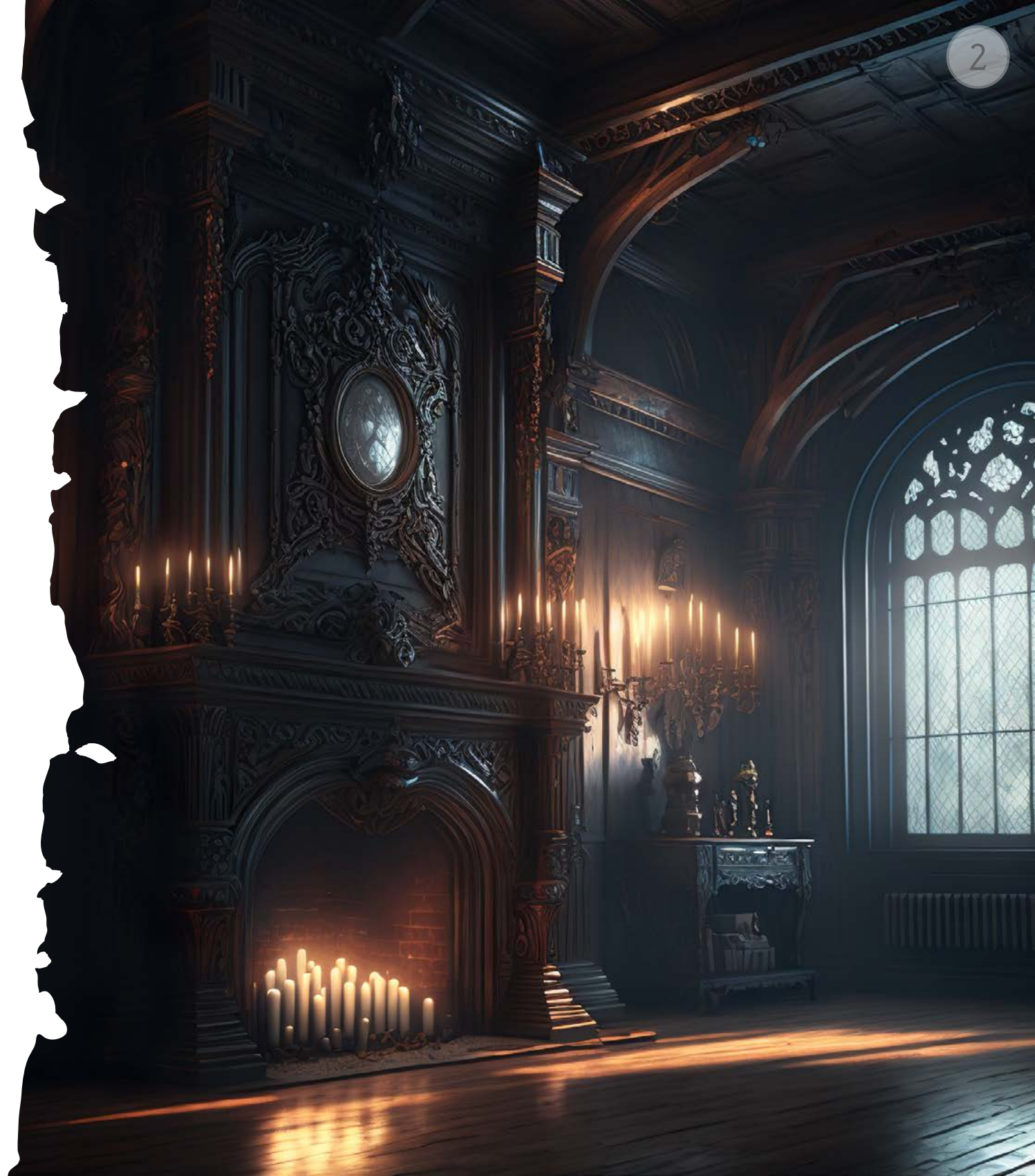
מדברים על זה

בפני היהודים בספרד של שנת 1492 עמדו
שלוש אפשרויות:

1. לעזוב את ספרד
2. להתנצר ולהיות נוצרי לכל דבר
3. להתנצר למראית עין בלבד ולשמר את
היהדות בסתר

**אלו סיכונים היו כרוכים בכל אחת
מהאפשרויות?**

באיזו מידה נראה לכם שאפשר להנחיל
זהות יהודית לילדים, לנכדים, לנינים ולדורות
העתיד כאשר חיים חיים יהודיים בסתר?

מעשה שהיה כך היה...

בין השנים 1502 ל-1504 ניהלה האינקוויזיציה בקורדובה חקירה נגד חואן דה-קורדובה ממברק (Membreque), שופט ואחד מנכבדי העיר. התארים הללו לא עמדו לזכותו כשנאלץ להתמודד עם האשמה חמורה, ברוח הזמן: הוא הואשם כי קיים את "צום היהודים" בביתו ועוד בחברת אנשים אחרים. כתב האישום התבסס על עדות השפחה המוסלמית שעבדה במשק ביתו של השופט. השפחה העידה כי בעל הבית ואורחיו רחצו, לבשו גלימות לבנות והאזינו יחד לדברי הרב שהיה ביניהם.

החקירה, ככל הנראה, הייתה מבוימת. הנאשם הבין במהרה שאין טעם להגן על עצמו. יחד עם אורחי ביתו הם היו בין 107 בני האדם

שנשרפו למוות באוטו-דה-פה (טקס הכפרה והענישה הפומבי). חלקם היו יהודים וחלקם מוסלמים בסתר.

היום הסיפור הזה נשמע כאילו נלקח מסרטי אימה, אבל ליהודים אנוסים בספרד היה זה עוד יום במשרד. במשך 200 שנים הבאות חקרה האינקוויזיציה יהודים שקיימו את מנהגי יום הכיפורים. חלק גדול מהפרוטוקולים שרדו ומהווים היום עדות לאכזריותה האיומה של הכנסייה הקתולית בתקופת ימי הביניים.

הם גם מהווים את המקור העיקרי לתיעוד ההיסטורי של יום הכיפורים בקרב האנוסים בספרד, פורטוגל וברחבי האימפריה הספרדית באמריקות (מתוך אתר מוזיאון 'אנו')

הכח לבחור

כאשר אנו דנים על בחירה, פעמים רבות אנו מתייחסים להשלכות ארוכות הטווח של הבחירה שלנו. מה שנחליט היום יהיה משמעותי גם בעוד תקופה ארוכה.

תקופת האינקוויזיציה מאפשרת לנו למקד מבט לבחירות מסוג אחר.

במקרים רבים ידעו היהודים כי לבחירתם לא תהיה משמעות ארוכת טווח. לדוגמה, הם ידעו כי שליחי האינקוויזיציה בדרך אליהם ודינם כבר נחתם. האם היה מקום לבחור בעשייה חיובית כמו קיום מצווה או תפילה? האם יש חשיבות לבחירה מקומית, כזו שלא תשפיע ולא תחולל שינוי?

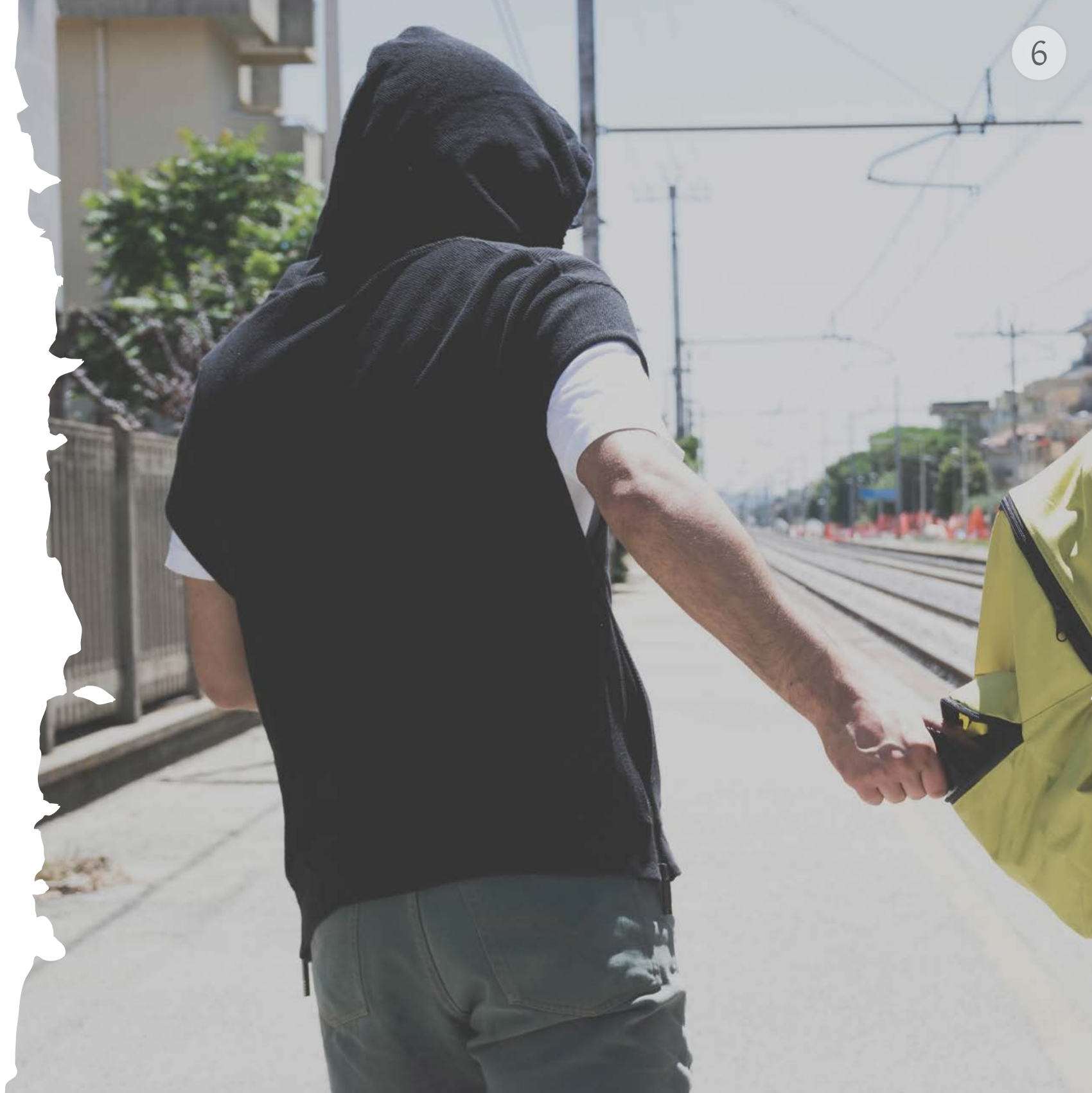

מהי בחירה?

רשות לכל אדם

רשות לכל אדם נתונה. אם
רצה להטות עצמו לדרך טובה
ולהיות צדיק הרשות בידו. ואם
רצה להטות עצמו לדרך רעה
ולהיות רשע הרשות בידו.

(רמב"ם, הלכות תשובה, פרק
ה' הלכה א').

עמוד התורה והמצווה!

אל יעבר במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אמות העולם
ורב גלמי בני ישראל שהקדוש ברוך הוא גוזר על האדם
מתחלת בריתו להיות צדיק או רשע. אין הדבר כן אלא כל
אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבנו או רשע כירבעם או
חכם או סכל או רחמן או אכזרי או כילי או שוע וכן שאר כל
הדעות. ואין לו מי שיכפהו ולא גוזר עליו ולא מי שמושכו
לאחד משני הדרכים אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאי זו
דרך שירצה.

ודבר זה עקר גדול הוא והוא עמוד התורה והמצווה (שם, ג).

ראש חובבים

מדוע היכולת לבחור היא 'עיקר גדול'
כל כך?

מתני אלמד לבחור נכון?

אלו האל היה גוזר על האדם להיות צדיק או רשע או
אלו היה שם דבר שמושך את האדם בעקר תולדתו
לדרך מן הדרכים או למדע מן המדעות או לדעה מן
הדעות או למעשה מן המעשים כמו שבזים מלבם
הטפשים הברי שמים היאך היה מצוה לנו על ידי
הנביאים עשה כך ואל תעשה כך? היטיבו דרכיכם ואל
תלכו אחרי רשעכם! והוא מתחלת בריתו כבר נגזר עליו
או תולדתו תמשך אותו לדבר שאי אפשר לזוז ממנו.

ומה מקום היה לכל התורה כלה ובאי זה דין ואיזה
משפט נפרע מן הרשע או משלם שכר לצדיק. השפט
כל הארץ לא יעשה משפט? (שם).

מי עדיף?

הרמב"ם ב'שמונה פרקים' מעמיד שאלה מרתקת.

מי עדיף, אדם שנוטה אל הטוב ועושה את הדברים הנכונים פשוט כי כך קל לו לפעול, או אדם שבאופן טבעי נוטה לפעולות רעות ושליליות אך הוא מתגבר על תכונותיו, שולט בעצמו ועושה טוב?

מה דעתכם?

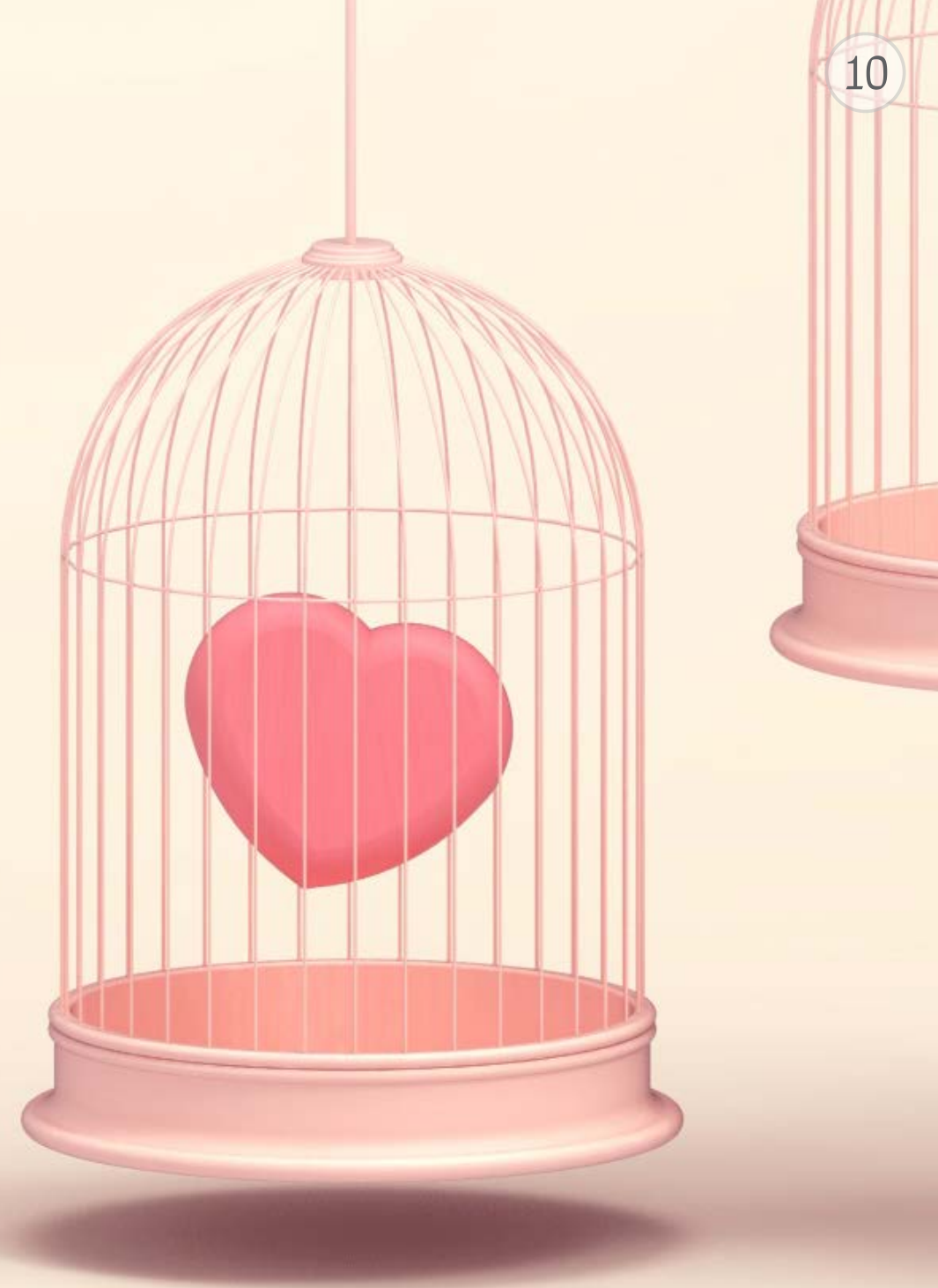
יע"ע **cein**

שמונה פרקים לרמב"ם הוא הכינוי המקובל להקדמתו של הרמב"ם למסכת אבות. הקדמה זו שהיא למעשה חלק מפירוש המשנה של הרמב"ם המחולק לשמונה פרקים. כהכנה למסכת אבות העוסקת בתיקון המידות ובהוראות חז"ל לחיי תורה, דרך ארץ, מוסר והנהגות ישרות, המהוים בעצם את תורת הנפש, מנתח הרמב"ם בהקדמתו עניינים שונים הנוגעים לנפש האדם, מהותו כיציר הבורא וכבוחר חופשי ומחויבותו לצו הבורא לימוד תורתו וקיום מצוותיו. ההקדמה נכתבה בערבית יהודית (כמו כל פירוש המשנה) ותורגמה על ידי מספר מתרגמים לעברית.

דעת הפילוסופים

אָמְרוּ הַפִּילוֹסוֹפוֹת שֶׁהַמוֹשֵׁל בְּנַפְשׁוֹ אֵף עַל פִּי שְׁעֵשָׂה
הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים וְהַחֲשׁוּבִים, הוּא עוֹשֶׂה אוֹתָם וְהוּא מְתַאֲוֶה
אֶל הַפְּעֻלוֹת הָרְעוֹת וְנִכְסֵף אֲלֵיהֶם, וְיִכְבֹּשׁ אֶת יִצְרוֹ, וְיַחַלֵּק
בְּפַעֲלוֹתָיו עַל מָה שְׁיַעֲרֹהוּ אֵלָיו כַּחוֹתָיו וְתַאֲוָתוֹ וְתִכְוֹנֶת
נַפְשׁוֹ, וְיַעֲשֶׂה הַטּוֹבוֹת וְהוּא מַצְטַעֵר בְּעִשְׂיָתָם (וְנִזְקָה),
אֲבָל הַחֲסִיד הוּא נִמְשָׁךְ בְּפַעֲלוֹתָיו אַחֵר מָה שְׁתַּעֲרִיחוּ אֵלָיו
תַּאֲוָתוֹ וְתִכְוֹנֶתוֹ וְיַעֲשֶׂה הַטּוֹבוֹת וְהוּא מְתַאֲוֶה וְנִכְסֵף אֲלֵיהֶן,
וּבַהֲסַכְמָה מִן הַפִּילוֹסוֹפוֹת שֶׁהַחֲסִיד יוֹתֵר חָשׁוּב וְיוֹתֵר
שָׁלֵם מִן הַמוֹשֵׁל בְּנַפְשׁוֹ, אֲבָל אָמְרוּ אֲפָשָׁר שְׂיִהְיֶה הַמוֹשֵׁל
בְּנַפְשׁוֹ כְּחֲסִיד בְּעִנְיָנִים רַבִּים, וּמַעֲלָתוֹ לְמַטָּה מִמֶּנּוּ בְּהִכָּרַח,
לְהִיּוֹתוֹ מְתַאֲוֶה לְפֹעֵל הָרָע, וְאֵע"פ שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה אוֹתוֹ מִפְּנֵי
שְׂתִישׁוּקָתוֹ לָרָע הִיא תִּכְוֹנָה רָעָה בְּנַפְשׁוֹ (שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים
לְהַרְמַב"ם, פְּרָק ו', א)

דעת החכמים

וכאשר חקרנו דברי חכמים בזה הענין, נמצא להם שהמתאווה לעברות והנכסף אליהם יותר חשוב ויותר שלם מאשר לא מתאווה אליהם, ולא יצטער בהנחתם, עד שאמרו שכל אשר יהיה האיש יותר חשוב ויותר שלם תהיה תשוקתו לעברות והצטערו בהנחתן יותר גדול, והביאו בזה הדברים ואמרו כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו, ולא דים זה אלא שאמרו ששכר המושל בנפשו גדול לפי רב צערו במשלו בנפשו, ואמרו לפום צערא אגרא (לפי רוב הצער, גודל השכר).

ויותר מזה שהם צוו שיהא האדם מתאווה לעברות, והזהירו מלומר שאני בטבעי לא אתאווה לזאת העברה ואע"פ שלא תאסרה התורה, והוא אמרם רבן שמעון בן גמליאל אומר לא יאמר אדם אי אפשי לאכל בשר בחלב, אי אפשי ללבש שעטנז, אי אפשי לבוא על הערוה, אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי.

נקודה למחשבה

מדוע לדעתכם סבורים חכמים שצריך אדם להדגיש את הפער בין רצונו וטבעו לבין הוראות התורה?
האם זה נכון לגבי כל עבירה?

שני סוגים של מצוות

החשובה לא תתאווה לדבר מאלו הרעות כלל ולא תצטער בהמנעה מהם.

אבל הדברים שאמרו (עליהם) החכמים שהכובש יצרו מהם יותר חשוב וגמולו יותר גדול, **הם התורה השמעיית, וזה אמת שאלמלא התורה לא היו רעות כלל**, ומפני זה אמרו שצריך האדם שיניח נפשו אוהבת אותם ולא יביא לו מונע מהם אלא התורה, ובחן חכמתם ע"ה ובמה המשילו, שהם לא אמרו אל יאמר אדם אי אפשי להרג את הנפש, אי אפשי לגנב, אי אפשי לכזב, אלא אפשי ומה אעשה (ואבי שבשמים נזר עלי), אבל הביאו דברים שמעים כלם, בשר בחלב, ולבישת שעטנז, ועריות, ואלו המצוות וכיצא בהם הם אשר קראם השם חקותי.

ולפי המובן בפשוטי שני המאמרים בתחלת המחשבה הן סותרים זה את זה, ואין הענין כן, אבל שניהם אמת, ואין חלוק בניהם כלל.

והוא שהרעות אשר הן אצל הפילוסופים רעות הן אשר אמרו שמי שלא יתאוו אליהם יותר חשוב ממי שיתאוו אליהם ויכבש את יצרו מהן, **הם הענינים המפרסמים אצל כל בני אדם שהן רעות**, כשפיכות דמים, וגזלה, וגנבה, ואונאה, ולהזיק למי שלא הרע לו, ולגמול רע למיטב לו, ולבזות האב והאם, וכיוצא באלו, והם המצוות אשר אמרו בהם חכמים דברים שאלמלא לא נכתבו ראויים היו לכתבן... ואין ספק שהנפש אשר תכסף לדבר מהם ותשתוקק אליו שהיא חסרה, ושהנפש

מבט פנימה

למה יש תכונות שליליות?
לא היה טוב יותר שניוולד טובים ואיכותיים?

לקנות את השלמות

ענין השלמות והחסרונות וקניית
השלמות: ואולם נזרה חכמתו
שלהיות הטוב שלם ראוי שיהיה
הנהנה בו בעל הטוב ההוא פירוש מי
שיקנה הטוב בעצמו ולא מי שיתלוה
לו הטוב בדרך מקרה ותראה
שזה נקרא קצת התדמות בשעור
שאפשר אל שלמותו יתברך (רבי
משה חיים לוצאטו, דרך ה', ב)

אימון אישי

...אך להתדמות לזה במקצת צריך שלפחות יהיה הוא הקונה השלמות שאין אמתת ענינו מכריח לו ויהיה הוא מעדיר מעצמו החסרונות שהיו אפשריים בו וע"כ נזר וסדר שיבראו עניני שלמות ועניני חסרון ותברא ברירה שיהיה בה האפשרות לשני הענינים בשוה ויתנו לברירה הזאת אמצעים שעל ידם תקנה לעצמה את השלמיות ותעדיר ממנה את החסרונות ואז יקרא שנתדמית במה שהיה אפשר לה לבוראה ותהיה ראויה לדבק בו ולהנות בטובו.

חוביק עז כה

כיצד הבחירה בטוב הופכת אותנו לאנשים שלמים יותר?
נסו לחשוב על זה כעל אימון שריר... ככל שאנו מתמודדים עם כח נגדי חזק וכבד יותר, השריר מתעצם ומתחזק.

לסיכום...

למדנו על החשיבות
הגדולה של הבחירה
החופשית, הבנו כי בחירה
היא כמו אימון אישי –
בכל פעם שבחרים בטוב
מחזקים את הכח הטוב
הפנימי שלנו והופכים
להיות 'בעלי הטוב' של
עצמנו.

אבני דרך

מוזמנים לצפות יחד בסרטון
קצר של הרב צ'ארלי הררי,
על בחירה, חרות והכנה לחג
הפסח

youtube.com/watch?v=Ba3Vvy-d_js

מנפשה ככה

OLAMI

רוצים עוד?
סרקו והצטרפו
ל"אחים לנפש"

© כל הזכויות שמורות ל"אחים לנפש"